

Jak nebalit maturantky

IVO FENCL

Co mi povídáte? Že se máme střežit alkoholu? Ale ne! Pít je správné.

V malých dávkách neškodí alkohol v jakémkoli množství, abych citoval Jiřího Brdečku. Jenže nehoruji pro absint a naopak jsem abstinent a nikoli, nemám ani dálkově na to, abych se tady vyznával z obdivu k chlapákům typu Humphrey Bogarta, co ani neměli dno. A jiný klasik? Chlapáckost navozuje jinými slovy, a to... „Bylo to silnější než já a taky o patnáct let mladší než moje žena.“

Zažili jste něco podobného? Já ano; i když jsem už byl tehdy vdovec a netáhlo mě to ani mikroskopicky k absintu ani k jakémukoli jinému moku, ačkoli má láska dělala barmanku.

Přitahovalo mě to k ní tehdy šileně a to značí, že mi prostě popletla kebuli. Jsou to už nějaké roky a tenkrát jí bylo devatenáct a nepopírám, že jsem po ní „jel“, a nepopírám dokonce ani to, že to chvíli linku „vyzeralo“ nadějně; ale dál jsem narazil a podle všeho byla koneckonců už i zadaná. I kdyby nebyla, románek nechtěla. Se mnou ne. A tak upalovat pryč?

Dobrá rada nad zlato: pro všechny chlapy světa; ale když vás přelud jednou omámí, máte ještě chvíli vnitřní problém - a všeho moc škodí, a zejména nedostatku. Ale ano, život nabízí X možností, jenže váš zaláskovaný organismus jich prahne vnímat omezené množství, ba je tomu tak, že zamilovaný vnímá jen možnost jedinou. A jistěže nejsem op, abych dotýcnou netýkavku někde zaskočil a znásilnil, a naopak jsem cítil respekt, hraničící s hrůzou; a když máte dámu srdce svého kychotsky rád, ovládá vás tak, až se bojíte.

„Holenku,“ řekl jsem si tenkrát, abych ony obavy vyklučil. „Jak to navlíkneš? Něco vymyslíš?“ Ale ferrari jsem ještě tenkrát neměl a Brad Pitt jsem taky ještě nebyl. A tu...

Tu jsem zjistil, že bude Jorika na pomaturitní oslavě. Chystala ji s mnoha spolužačkami v restauraci, kterou já z dřívějšíka znal, a říká se té budově okolo Svazáček. Dokonce jsem tam chvíli chodil do tanečních. Není to nikde v Praze, nýbrž v Plzni, a rozhodl jsem se, že na oslavu taky dorazím. Jako pitomý pes. A bez pozvání, ale jako gentleman, a přinesu kytku. A tak jsem koupil růži (jedna stačí) a vázu, obé uložil do bezcenné, o to ale rozlehlejší kabely, a úplně střízlivý (a pouze zamilovaný) stál v centru města a na místě, kde se říká U Práce, a stačilo nastoupit do tramvaje a po deseti stanicích vám zabrzdí před oním secesním Svazáčkem a stačí vystoupit a vyběhnout schůdky do hospůdky a na prahu hlahoťte: „Dobrý den!“ A nic víc. Lidi sice nemají nic proti velkým a ušlechtilým myšlenkám, ale většinou jen tehdy, když jimi neobtěžujete.

Do toho tedy? „Yes, madam!“ Co nejlépe jsem se na to ohodil, i když frak nutný asi nebyl, a ještě musím připomenout, že ta její maturita proběhla na škole hotelové, která je od Svazáčku kousínek. A ve filmu by se po takto naplánovaném i realizovaném „ántré“ mohlo stát, že bych byl akceptován a třeba i usazen někde na té oslavě, abych si dal aspoň vdolky. Ale já to jaksi tenkrát věděl dopředu, že život není film, i hrát jsem chtěl pouze na efekt okamžiku.

Vejdou, dám na stůl vázičku, do ní růžičku, lehce se ukloním a, ehm, ostatní dámy možná užasnou. A Jorika jakbysmet. Zapýří se? To nevím, ale odmítnutí už mám za rámečkem, i vypadnu.

Nebyla to však pouhá hra pro fotoaparáty a skutečně jsem se svazáčkovského momentu bál. Mít bobky, říká se, a člověka dělá člověkem i fantazie a vše jsem si dopředu promítal a viděl, že ten můj kapitulantský odchod bude masochismus a sebepřekonání. A tu mě U Práce napadl jeden z největších nesmyslů života. Rozhodl jsem se, že do Svazáčku dojdou pěšky a že cestou popiji něco ostřejšího ve všech knajpách, na které narazím, a to jsem taky udělal a dával si vše nejnemožnější, ale

především kombinace, kterým osobně říkám Jack Daniels s kolou a Jim Beam s kolou. A vždycky jsem to sakum-pakum vyzunkl do dna a zaplatil a šel o dům dál o něco klidněji. Klatovskou třídou.

Některé podniky jsou na levé straně, některé na pravé, pochopitelně. Kolik jich je? Dnes asi méně. Tehdy mi připadalo, že až dost, a sám jsem se divil, kolik toho jako abstinent vydržím; i kráčeł jsem pořád švihácky a připadalo mi, že mám kebuli čistou. A hu, kýžený Svazáček (i sám jsem tu kdysi po maturitě slavil, i když až Silvestra, a fajn to bylo).

Ty časy se už nevrátí. Zahodil jsem tašku a s růží i vázou se rozběhl a stál v suterénu, kde byla knajpa také, ale pouze přidružená. Pro námořnictvo. Okamžitě mi došlo, že jsem se hned napoprvé netrefil, i omluvil jsem se a vyběhl na vzduch. Pak... Už bez potáčení jsem vletěl po schůdcích a přes horní terasu do atmosféry pomaturitní oslavy. Ano, i budoucí číšníci tam asi byli, ale víc to připomínalo dívčí školu a plavovlasá Jorika v černém saku seděla v centru dění a měla kouzlo, jímž mě uhranula; i postavil jsem před ni růži, pousmál se, jako by vše bylo naplánováno, zaznamenal jsem nevěřičnost anebo úžas ve více očích a... Nezaznamenal nevoli. Bavily se dobře dál. Nestrnula. A... Co říkáte? Měl jsem snad začít před těmi dámami žvanit? Já si to nemyslím. Otočil jsem se - a šel a nevzpomínám si, že bych se cestou a v tramvaji moc trápil. Po ty minuty ne. Plán jsem striktně realizoval a nic víc ten den neobsahoval. Mám bod. A Joriku jsem nikdy nezískal, to je pravda, ale její fotografii ano. Spolužačky jich naházely na Facebook spousty a sebe jsem tam nehledal, to ne, ale Joriku ano a sako jí neuvěřitelně sluší a ten snímek bezpochyby zachycuje jednu ze šťastných okamžiků jejího života. Maturitu má přece za sebou, ještě nemusí pracovat a je pořád královnou své třídy. Kamarádky se dosud nerozprchly a několik minut před realizací fotky dostala kytku.

Ale kdybych fotografoval já a ještě tam stál, takto by nezářila.

A proč vám tu fotku neukážu? Sami byste v ní neviděli nic! Nic, s výjimkou asi už tak milióně půvabné dámy s kabelkou.

Anebo ten snímek přece najdu? - Běda mužům, kterým žena mládne.

Ilustrační foto: Ivo HAVLÍK

KAREL SÝS

Úterý

Vycházím z hodiny klavíru
šeříky spouští tuš
A k srdci se dere hudba
ostře jako nůž

Obloha visí nízko
na půl žerdi
To proto jsou tak blízko
Rossini Verdi

(Jednou přišla řeč na to, kdo z nás kte-
rou svou báseň považuje za tu nejlepší.
Karel mi prozradil: „U mne je to jedno-
značně Úterý, na tu jsem hrdej, už na
první verš: Vycházím z hodiny klavíru...“
- píše Eva Frantinová ve svých vzpomín-
kách na literární přátelství s Karlem
Sýsem; více uprostřed tohoto vydání
LUKU)

ŠORTKY JAROSLAVA ČEJKU

JOZEF ŠPAČEK

Tvorivé rozpätie českého spisovateľa Jaroslava Čejku (1942) je skutočne pozoruhodné. Do literatúry vstúpil ako básnik a zaradil sa do generácie, nazývanej tiež „pätatřiatníci“ (okrem J. Čejku napr. aj J. Žáček, K. Sýs, J. Pelc, J. Peterka a ďalší). Neostal len pri poézii, napísal niekoľko divadelných hier, publikoval aj románové prózy, poviedkové a memoárové knihy, pod pseudonymami detektívky a nateraz poslednou knihou je zbierka krátkych poviedok (tzv. short story, čiže autorom zjednodušene nazývané *šortky*) s bizarne pôsobiacim názvom ***Jak jsem přežil vlastní pohřeb***.

Tento kratší žáner si zvolil po určite namáhavej tvorivej fáze, keď v rokoch 2020-2023 publikoval románovú trilógiu o dobrom vodičkárovi Švejkovi.

Z tematického hľadiska sa v svojich poviedkach autor upiera najmä na reťazec reminiscencií spätých s detstvom a mladšími rokmi života, tiež zobrazuje nie celkom obvyklé životné situácie plné absurdít, grotesknosti a paradoxov, v neposlednom rade sa nevyhýba ani myšlienkam na smrť, súvisiacim s neodvratným starnutím a závažnými zdravotnými problémami, nezabúda využívať bohaté skúsenosti z oblasti medziludských vzťahov, keďže prešiel mnohými povolaniami či zamestnaniami, a toto všetko okoreňuje svojráznym zmyslom pre humor, často až čierny, ktorý však pôsobí napodiv povzbudzujúco.

Nevyhýba sa ani veľmi smelým sexuálnym a erotickým motívom, jeho hrdinovia a hrdinky, neraz ide o gejov či lesbičky, sú väčšinou obdarení silnými erotickými túžbami, dokonca až nymfomániou (poviedka *Autocenzura*). Napísal aj poviedku o znásilnení, ale akoby v opačnom garde – „obetou“ sa stane návštevník, či presnejšie klient kúpeľov inžinier Bohuslav Papoušek, náhodne sa ocitnúvši na súkromnej oslave sám v spoločnosti dvoch roztúžených žien. V čitateľovi však môže skrsnúť podozrenie, či nešlo skôr o „švédsku trojku“ ako o znásilnenie (poviedka *Znásilnění*)....

Využíva tiež výdatnú porciu irónie a sebaíronie, hru so slovami, ale miestami sa nevyhne ani nostalgickému tónu. Ešte treba dodať, že vo všetkých poviedkach, bez rozdielu, či je rozprávačom muž alebo žena, starší alebo mladší človek – často sa spomínajú tzv. Husákové deti – sa vo fragmentoch, čriepkoch či alúziách objavujú fakty a skutočnosti z autorovho života, jeho autopsia.

Kompozične sa zbierka skladá z dvoch častí – v prvej, nazvanej *Autostory*, využil v názvoch všetkých „šortiek“ slovo tvornú predponu *auto-*, čo nevyznelo len ako autorov zmysel pre hru so slova-

mi, ale aj ako funkčný motivačný prvok.

Hneď v prvej poviedke *Autobiograf* sa predstavuje ako rozprávač, obzerajúci sa za svojou životnou cestou, ale aj s vtipnými aktualizacími prvkami (zmienka o poslankyni Nerudovej a súčasnom českom prezidentovi v alúznei súvislosti s agentom 007). Veľkú časť životných skúseností vložil aj do osudov hrdinu poviedky *Autogramiáda* básnika Jakuba Bednářa, ktorý po nežnom prevrate musel skúsiť šťastie kvôli zmene existenčných okolností v reklamnej agentúre vymýšlaním hodnotných reklamných sloganov, ako bol napríklad ten pre novú tehleňu: „*I zednická srdce zjihla. Konečně pořádná cihla!*“ (s. 29).

Aj v poviedke *Narozeninová jízda tramvají* tlmočí osobnú skúsenosť, s ktorou súvisí jeho vrelý vzťah k Slovensku: „*Když mi bylo třináct, poslala mě plicní lékařka, která mně neúspěšně léčila těžké astma, do dětské léčebny na Štrbské pleso. Ve Vysokých Tatrách jsem pak strávil celé čtyři měsíce. Kromě toho, že jsem se tam naučil slovensky, což mi později pomohlo u maturity z češtiny, se mi tam za papírovou tříkorunu dostalo od cikánky v pestrobarevné sukni a se spoustou zlatých ozdob předpovědi, že se nedožiji třicátky. Ale to zlato bylo nejspíš kočičí a vědmy mi nervy neničí. Takže jsem nad tím mávl rukou.*“ (s. 167).

Výraznou bodkou celej knižky, čítanej jedným dychom, je epilóg *Můj předčasný pohřeb*, v ktorom obhajšňuje pohnútky, ktoré ho viedli k mimoriadne recesistickému, až neuveriteľnému rozhodnutiu usporiadať vlastný pohreb, ako sa aj stalo 1. apríla 2025 v strašnickom krematóriu. Oznámenie o konaní tohto obradu vzbudilo veľký mediálny ohlas a vystrašilo aj jeho priateľov na Slovensku...

Jaroslav Čejka na malej ploche „short story“ v účinnej epickej skratke približuje príbehy zo života postáv, ktoré autora zrejme obklopovali a mali zaujímavé životné osudy, hodné zaznamenania. Dominantnými motívmi ich osudov sú láska, priateľstvo, rodinné väzby, ale aj bolesť a sklamanie z rozchodov či nedorozumení.

Tiež môžeme konštatovať, že sa autorovi podarilo – možno neúmyselne – odzrkadliť podstatu českej duše posledných cca 80 rokov, čo je úsek autorovho života, v ktorom má svoje miesto aj ľudová múdrosť, hodnotový odkaz minulých generácií, ako aj miestami tragikomicky pôsobiaci obraz bežného života so schopnosťou odpúšťať omyly a prešľapy, nevery a sklamania.

(Literárny týždenník č. 1/2026)

Národní galerie obrazy sbírá 230 let, v Klatovech vystavuje Václav Brožík

V roce 2026 oslaví NGP 230 let od svého založení: 5. února 1796 totiž vznikla jedna z jejích předchůdkyní - Společnost vlasteneckých přátel umění.

V roce 2025 přišlo do Národní galerie Praha 555 000 lidí, což je o 25 000 návštěvníků více než rok předtím. Nejnavštěvovanější byla přehlídka *Ženy, mistryně, umělkyně 1300–1900*, která přinesla jedinečný středoevropský pohled na postavení žen na umělecké scéně. O výstavě jsme referovali obsáhlým článkem Ladislavy Chateau v letošním třetím vydání.

Do největší sbírky umění v ČR, kterou NGP spravuje, přibýlo v roce 2025 sto děl v hodnotě 21 059 970 Kč. „*Dvacet zakoupených autorů byli současní tvůrci. Ve většině se u nově zakoupených děl jedná o autory, které jsme ještě neměli ve sbírce,*“ říká Michal Novotný, ředitel Sběrky umění po roce 1945.

V budově Českého a Slovenského pavilonu v italských Benátkách se ke konci minulého roku začalo s rekonstrukčními pracemi. Na ty naváže v březnu společná česko-slovenská prezentace a Bienále umění v Benátkách.

Surrealismu, který v muzeích umění mimořádně rezonuje, se bude od listopadu ve Veletržním paláci věnovat přehlídka *Proti proudu. Skupina surrealistů 1934–2024*. Poukáže na kontinuitu českého surrealismu, v celosvětovém měřítku zcela výjimečnou. A upozorní na mezigenerační dialogy v tvorbě autorů jako Toyen, Jindřich Štyrský, Mikuláš Medek, Emila Medková, Jan Švankmajer a Eva Švankmajerová aj.

Jedinečnou roli Anny Jagellonské v dějinách Evropy ukáže výstava *Anna Jagellonská (1503–1547). Královna na prahu nové doby*, která poběží od října ve Valdštejnské jízdárně. Výstava je připravena k 500. výročí roku 1526, jenž byl důležitým historickým milníkem. Expozice pomocí pestré řady exponátů zprostředkuje osudy české a uherské královny Anny Jagellonské, manželky císaře Ferdinanda I. Habsburského.

Dobovou uměleckou tvorbu v řadě výstav budou reprezentovat špičková výtvarná díla, návštěvníci si budou moci užít díla předních umělců první poloviny 16. století: Lucase Crana-cha st., Conrata Meita, Hanse Malera, Albrechta Dürera, Tiziana a dalších.

Galerie U Bílého jednorožce v Klatovech od 24. ledna do 6. dubna vystavuje obrazy Václava Brožíka, čelného představitele generace Národního divadla. Po úspěšné kariéře pařížského malíře portrétů a historických a venkovských žánrů se v roce 1893 vrátil do Prahy, aby převzal místo profesora figurální malby na pražské Akademii. Brožíkova tvorba byla velmi obsáhlá a jeho technicky dokonalý malířský rukopis brilantní. Četná díla jeho vrcholného období, která byla součástí soukromých evropských a amerických sbírek, tvoří dnes jednu z nejvyhledávanějších položek na českém uměleckém trhu. A právě tyto práce, které se mnohdy po více než stu letech vracejí zpátky do Čech, budou v Klatovech k vidění. „Mnohé z nich jsme doposud znali jen z katalogu proslulé Wanamakerovy americké sbírky Brožíkových obrazů (1902) nebo z dobových obrázkových časopisů (Světozor, Zlatá Praha atd.). Nyní máme jedinečnou možnost díky laskavému zapůjčení jejich současných majitelů znovu vidět tyto práce u nás,“ uvádí klatovská galerie. (red)

PAVOL JANÍK

HROM Z JASNÉHO NEBA

Od kolísky po hrom
jednou nohou v hrome
v hromivej predtuche
zhromený blízko hromby

A zrazu mlčíš ako hrom
Z hrotu hromu
sa odlamujú
železné triesky
hromového ticha
a hromovej tmy

Nepočutelná hudba
ťa vedie do hromu

Neviditeľný hromár
vztyčuje zástavu
na hrome neznámeho vojaka

Mŕtvi sa obracajú
v hrome

Náhromný kameň
mlkvo hromí

Aké je len ťaživé
náhle zostať nažive

ZLATÝ DŮL. AŽ TAK

MILAN BLAHYNKA

Autorka těchto vzpomínek se mne optala, zda k nim napíšu doslov. Napsal jsem doslov už k její *Dámské jízdě*. K téhle její jízdě životem s Karlem Sýsem musím. Na koho jiného tak velice sám taky vzpomínám? Referoval jsem o většině jeho knih, též o pár knížkách Evy Frantinové. S mým doslovem mohla by tato kniha být dvojí pohled na básníka. Pohled kritika a pohled jeho mnohaleté přítelkyně. Báls jsem se trochu, že v tom budou erotické intimity. Zbytečně. Oba psávali o sexu bez zábran. Ale celá tato kniha je o poezii. A ne „o“, je to poezie sama. Je to sága o tom, jak se dva básníci našli. Rázem a natrvalo. Ani smrt je nerozdělila. To se často nevidí. Toho není bez výjimečných předpokladů. Karel žije v Evině paměti a živých snech pořád.

Je to kniha o Karlovi i o Evě. Oba s muzickými kořeny ve svém rodokmenu. Oba s láskou ke svým předkům. Ku svému rodu, rodičům a co nejširší rodině. Oběma v jejich širší rodině raboval vražedný holokaust. Do paměti obou uložen jako pevný základ. Oba s přímo sloní pamětí. Oba s postřehem, rozhledem a smyslem pro výmluvný detail. Oba s nutkáním, odvahou a uměním stále psát. Oba zvědaví, až zvědaví. Karel v bývalé škole Nezvalova dětství v Šamikovících probral stavení od sklepa po půdu, a u nás doma v Olomouci (jediná to návštěva, další, zas jen jediná, v Lomnici u Tišnova, nenavštěvovali jsme se) pozotvíral všechny skříňky a povytáhl všechny zásuvky. Karel i Eva, oba hraví a i za nepohody ne bez humoru. Jako jejich Nezval. A jako on mlsní jedlíci. Jako on se smyslem pro zákraky. Jako on milovníci oper. „Oper se nemohl nasytit“, píše Eva.

Devětačtyřicet let jejich vzájemnosti propuklo roku 1975 a už v plné síle. Čtenář si může sám v knize spočítat, kolikrát ten rok Eva evokuje, kde všude byli. Ona po prvním přivonění k omamné vůni tiskařské černi. On na cestě k svému prvému tvůrčímu vrcholu. V rukopisných Eviných verších rozpoznal a ocenil už vzklíčivší talent. Nadání blízké svému.

Kde všude byli. Začal jsem si to vypisovat. Kostelec nad Orlicí. Rychnov. Opočno. Vrané nad Vltavou, Třebíč atd. atd. Popsal jsem tím seznamem tři sloupce. Do některých míst jen tak. Do mnohých, že tam byla dobrá hospoda. Do jiných s příjemnou obsluhou. I do dosti vzdálených za přáteli. Do Opočna za Vladimírem Brandejsem. Porůznu jinam za generačními druhy. Kamsi za místním básníkem. Kamsi za vynikajícími párky. Do Kouřimi na památku Lilly Hodáčové, milenký Slávka Nezvala, který tam za ní jezdil, jednou vraceje se z pařížského sjezdu spisovatelů. Do Vodňan, protože tam našel útočiště Julius Zeyer. Do Drážďan Ericha Kästnera na

památku dětské četby jeho knížky. Dodnes je mi líto, že Morava až na Třebíč byla jim moc daleko a nemohl jsem je uvítat u sebe.

Ostatně Karel, který vždy z redakce pospíchal za Evou, nikdy neřekl kam; věděl, že tuším; o svém vztahu s ní nikdy ani slovo; věděl, že vím. To stačilo.

Při četbě *Na přeskáčku* jsem si taky psal, za kým se Eva a Karel vydávali. Nebo jenom koho vídali. Bylo těch lidí od slavných přes obyčejné až po bizarní mnohem víc než jejich výletních míst. Byli to Básníci i snaživí veršující neumětelové. Malíři, mnozí naivní. Místní figurky a i ony samá lidskost. Hbité servírky i vědoucí překladatelé. S mým krajanem Zdeňkem Frýbortem (vděčíme mu za adekvátního Umberta Eca) byl Karel v Itálii, s Evou telefonovali. Nejenže Eva zná v Karlově Kostelci každý kout, každou hospodu, každý kámen (zasadili tam pamětní kámen na památku Karlova dědečka Rudolfa Hoffmanna, oběti šoa), ale zaznamenává i své řeči s Kostelčany. A s lidmi jinde. I na Kubě a v Izraeli. To je paměť!!

Co s Karlem sama nezažila, ví Eva o něm od jeho přátel. Co o něm ví, toho je neuvěřitelně mnoho. Ví, jak statečně si vedl, když by byl po listopadu 89 dva měsíce vzal jakoukoli práci. Ví o Karlově prvním a posledním dni v jeho Kmeni, který vydupal ze země, zjednal mu během let kvalitní autorskou i čtenářskou obec a po sametovém listopadu byl z něho vděčnými redaktory nesametově vyštván. O tom prvním dni v Tvorbě ví Eva od něho, druhý s ním prožívala. Ví, že měl herecké nadání, a dokládá to. Ví, co vyváděl jako dítě. Ví, jak se ještě jako dítě dostal do Anglie a co pro něho znamenala. Ví, jak ho zasáhla smrt milovaného básníka Miroslava Floriána. Ví, co pro něho znamenaly některé knihy, a vzpomíná na knihy svého dětství. Vzpomíná, jak si dělal rád legraci. Jak si s Karlem „nadhazovali“ slova, z nichž vzházely verše, metafory, poznání. A vděčně: „až teď vidím, co pro mne udělal“. Ráda dává slovo hodnověrným svědkům Karlova života: „Není nikdo, komu by ublížil.“

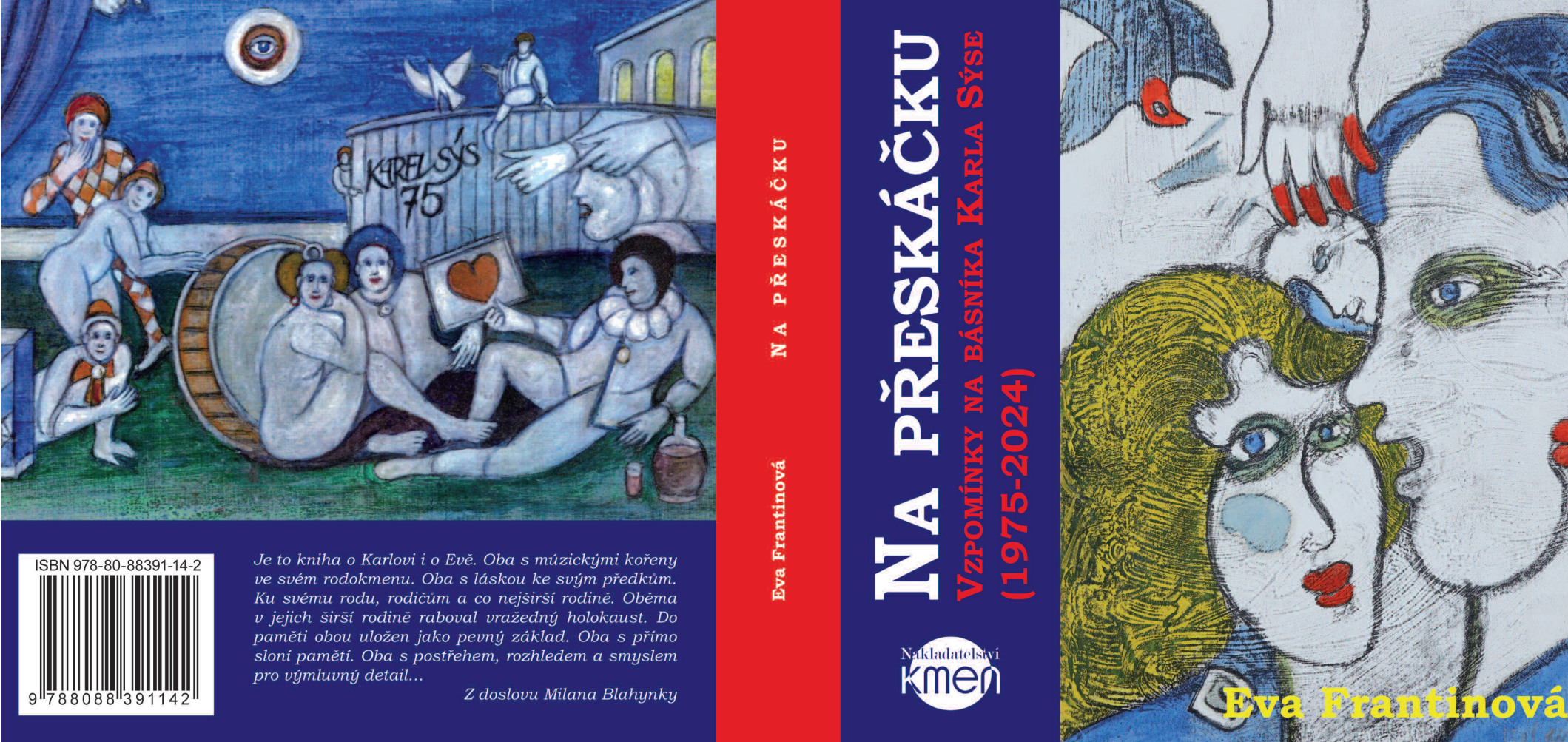
Než jsem se dal do tohoto doslovu, připravoval jsem edici dobře utajené neznámé verze Nezvalova *Pražského chodce* a v Literárním archivu Památníku národního písemnictví pročítal zápisníky. Básník do nich zaznamenával své schůzky se svou nadanou podivuhodnou přítelkyní Lilly Hodáčovou. A co nečtu v rukopise *Na přeskáčku*? Karel a Eva měli s sebou stále notýsky. Karel znal místa, kde je třeba mít je po ruce, neboť „básně tu jdou samy“. Zapisovali si do nich verše i své cesty, navštívené lokality, setkání s lidmi a jejich

výroky? Bud' jak bud', *Na přeskáčku* je nedoberný zlatý důl. Kdo se opovází o díle Karla Sýse psát, bez této knihy se neobejde. Je až tak jedinečná. Potvrzuje, že skutečný básník, i obdařený mimořádnou fantazií, nic si nevymýšlí.

Tak jako poslední roky a měsíce, umírání Milana Kundery prožila a ve své knize decentně povyprávěla Florence Noiville, Eva Frantinová prožila a zaznamenala i poslední roky, měsíce, týdny a dny Karla Sýse. Pro milenkou je umírání milého snad ještě těžší a určitě obtížnější než pro jeho ženu. Eva byla přesto poslední, kdo s Karlem mluvil a *na přeskáčku* zaznamenala, jak podobně jako Kundera se Karel loučil se životem. Vlastně na rozdíl od autora, jemuž se zdařilo dovršit své dílo, Karel se s životem neloučil, do posledního zbytku sil psal verše a též redigoval svůj LUK. Eva se s ním loučí neloučí jednou ze svých nejlepších básní.

Eva cituje i Karlův povzdech, že čím je starší, tím „méně si věří“. To mohu jen potvrdit. Za své poslední zimy mi poslal rozsáhlý rukopis *Zaručeně/Neodvolatelně předposlední jízdy* s tím, abych mu poradil, co v něm vadí, chybí, nesedí. Byl jsem tou skladbou uchvácen, byl to zase úchvatný proud vidoucích splavných veršů, jejichž méně přesná slova už byla většinou přímo tam nadhozena přesnějšími. Karel se obával zbytečně, předčasně. Ukáže se to, až ta *předposlední jízda* vyjde. Ještě půl roku předtím, než nás proti své vůli opustil, musím konstatovat, *až tak*, že jsem v celé Evině knížce nenašel nic, co by protřečilo mé zkušenosti s Karlem. Zato kdybych měl to štěstí a mohl vydat všechny své texty o něm (lektorské posudky, recenze, jubilejní články a doslovy), musel bych je rozšířit. Rozepsal bych se o tom, z čeho všeho „všedního“ dokázal Karel Sýs vytěžit zlato, stříbro, drahokamy svých básní. Nakonec *pro domo mea*. Eva se o mně párkrát zmiňuje, dokonce mě cituje. Nic z toho se mi z mrzké paměti nevybavuje, až na setkávání s Karlem a s ní na Nezvalově Třebíči. Možná jsem skutečně byl podezřelý, že jsem mu při jedné návštěvě v redakci „sebral klíče“. Kéž by to byla pravda a já našel mezi nimi klíč k jeho odkazu a k jeho rukům s Evou.

Doslov Milana Blahynky knihy Evy Frantinové **NA PŘESKÁČKU - Vzpomínky na básníka Karla Sýse (1975-2024)**.Vydalo nakladatelství KMEN, Křenovice, 2025. Knihu ilustroval Vojtěch Kolařík, obálku s jeho kresbou navrhl Michael Doubek.

Ta nejlepší

Jednou přišla řeč na to, kdo z nás kterou svou báseň považuje za tu nejlepší. Karel mi prozradil: „U mne je to jednoznačně Úterý, na tu jsem hrdej, už na první verš: Vycházím z hodiny klavíru...“

A potom pokračoval: „Chodil jsem v Písku na klavír k paní Bracherové, ta brzo poznala, že ze mne klavírista nebude, tak jsem hodinu vždy zahajoval výctem družic, ona sama se pak už ptala Kájó, co zrovna vyletělo, já začal o družicích, to aby hodina uběhla co nejrychleji...potom jsem něco přehrál – nejdál jsem se dostal za několik let k Elišce, a nebylo to vůbec zbytečné, i tu Elišku mám v jedné básni, tadadadadadadadá zní mi v uchu pořád, a také vidím byt Bracherů, pana Brachera, ten nádherný nepořádek, chodil jsem tam i kvůli mamince, hrála – nejčastěji Modlitbu panny, a musel jsem také přehrávat babičce, nejvíc před Vánocí, ale cvičení mě nebavilo, poslouchání to ano, měli jsme gramofon a „dávaly“ se u nás doma opery... na nich jsem vyrostl.“

Po paní Bracherové jsme pátrali, byla prý z Rakovníka, ale žádnou stopu po ní jsme ani s pomocí místní hudební školy nenašli. Ale v létě 2025 mi napsal písecký patriot – jako ohlas i poděkování za můj vzpomínkový článek na Karla v Píseckém deníku – Ladislav Beran: „Chodili jsme s Karlem ke stejné učitelce klavíru paní Bracherové, já jsem ale nepřehrál ani celého Bayera, překázely mi noty... o paní Bracherové jsem také nic nezjistil, ale její manžel pan Bracher prý přišel do Písku z vídeňské opery.“

Snad to tak mělo být.

Do Brodu!

Kam dnes? Na Masarykovo nádraží. Kolem jedné hodiny odpolední jsme často jezdili do Českého Brodu. Jen tak. Do uženářství, na pivo, ale hlavně do cukrárny na náměstí – marně jsme po letech pátrali, kdo nám dal na toto božské místo tip. Cukrárna v Českém Brodě „soutěžila“ s cukrárnou v Letohradu. V Letohradu na Václavském náměstí měli v cukrárně červené koženkové boxy ze sedmdesátých let. Pan vedoucí mi nedávno řekl, že byly odněkud z České Třebové a jeden z nich má ještě na půdě. Špatně se do nich „lezlo“, ale my je milovali. Stejně tak cukrárnu Na Výsluní v Brandýse nad Orlicí nebo pekárnu Sázava ve Vamberku... Za pultem koňákové špičky, větrníky, roláda, punčáci... Karel měl asi nejraději punčáky. Snědl jich hodně, projedl se k nim těmi špičkami, větrníky až do Já už nemůžu...

A říkali jsme si o nich básničku, kterou nemáme a ani nebudeme mít v žádné sbírce.

Andělská křídla

Domek na rohu kostelecké ulice. „Tady vyrostla moje maminka, tady si hrála na zahradě, tady bydlela také babička, děda a strejda Růda...“, ukazoval mi Karel nízký rohový domek poblíž školy. Byl horký letní den. A jak jsme se dívali spolu na stěnu, stranu obrácenou ke slunci, spatřili jsme obrysy – dvě vyšívaná křídla na omítce. „To je děda, než ho odvezli do Terezína, než ho tam hodil Rojko do ohně...“, řekl smutně Karel. Křídla už nikdy nezmizela!

(Úryvky ze vzpomínkové knihy Evy Frantinové *Na přeskáčku*)

Ilustrační foto: Ivo HAVLÍK

KORNÉLIE ZE VSI JABLONIA PANICA IVO HAVLÍK

Do rozpadu Československé federace na rozhraní let 1992/93 třetí nejpočetnější národnost po Čechách a Slovácích v naší republice tvořili Maďaři, v patnáctimilionové zemi jich žilo půl milionu, to je o sto tisíc méně než nyní v Česku pobývá Ukrajinců.

S jihoslovenskou „menšinou“ jsme už bez kontaktu, víc prožíváme životy Maďarů v Maďarsku, fandíme jim, i když právě někteří jejich politici požadují zrušení Benešových dekretů.

Toto vzdalování se občanům maďarské národnosti žijícím na Slovensku může do jisté míry narovnat beletristický debut Beaty Balogové s prostým titulem - KORNÉLIE.

Slovenská novinářka a spisovatelka maďarského původu se narodila v Lučenci (1970), vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Komenského v Bratislavě a Kolumbijskou univerzitu v New Yorku. V letech 2014-2025 byla šéfredaktorkou deníku SME, dosud v něm působí jako externí komentátorka.

Kornélii v roce 2022 vydalo bratislavské nakladatelství Ikar, koncem roku 2025 vyšla v překladu Jaroslava Bojanovského zásluhou brněnského nakladatelství JOTA v češtině.

Proč Kornélie?

Nebývá obvyklé, aby autoři objasňovali název svého díla; Balogová to dělá: „V naší rodině si ženy předávaly jedno jméno: Kornélia. Měly ho nosit ty nejsilnější. Své příjmení svým dcerám předat nemohly, a tak na prvorozenou holčičku zavěsily jméno Kornélia. Je to jméno, do něhož musí člověk dorůst, aby si ho oblíbil, aby ho přijal. Je to příkaz: Kornélia“.

Balogová svoji prvotinu vnímá jako závazek vůči vlastní rodině: „Akt psaní byl v naší rodině obklopený velkou úctou. (...) Měla jsem poslání, na které si nikdo jiný nedělal nárok“.

Napsala příběhy čtyř generací tradiční slovenské, respektive maďarské rodiny, rodiny téměř matriarchální, muži se v ní mihnou vždy jen nakrátko, aby pomohli zplodit další generaci Kornélií. Například po první světové válce byly týdny, kdy muže vůbec nebylo vidět, jen velké silné ženy. Proto tak vyrostly a zesílily, aby zvládly všechny těžké práce, i mužské. Po druhé světové válce se o mužích v rodině mluvilo teprve málo, všichni byli mrtví. Z domu postupně zmizely i všechny mužské předměty.

Kde je Jablonia Panica?

Jaké je místopisné určení ságy žen jménem Kornélie? - Všechny měly své kořeny na jižním Slovensku v literární vsi Jablonia Panica, která údajně leží mezi Rožňavou a Tornaľou. Soudí se, že předlohou by například mohla být reálná malebná obec Gemerská Panica v okrese Rožňava, i když ta už spadá do Košického kraje.

„Jablonia Panica je obrazom archetypálneho starého sveta, ustáleného a disponujúceho celým potrebným inštrumentáriom detstva a mladosti: sú tam staré orechy, bylinky, kuchárske umenie starých materí, muži vojnoví veteráni so zvláštnymi historkami, dedinskí čudáci a život v závetří dvorov, v užšom rodinnom spoločenstve obkruženom susedmi,“ tak dědinu obecně vnímá Radoslav Passia z Ústavu slovenské literatury Slovenské akademie věd.

Čekání na chleba

Beata Balogová rodné místo vidí konkrétněji, až do detailů: „Vesnička měla svůj kostel, národní výbor a poštu. Měla dva obchůdky se třemi regály. Prodávali tam chléb, mléko, cukr, sůl, máslo a hořčici. Bylo tam i několik zažloutlých konzerv. Prodavačka zapomněla, co vlastně obsahují, a později je používala jako těžítka na balicí papír. Ovšem když malou místnost ovládla vůně čerstvě upečeného chleba, nikdo si nevzpomněl, že se tam nedá koupit čokoláda ani prací prášek. Ráno došlo naplnění, když si člověk z chleba, který mu prodavačka strčila do tašky, ulomil alespoň kousíček kůrky.“

Vím, o čem mluvím. Děťství jsem prožil v hornické Karvině v dohledu poddolovaného kostela sv. Petra z Alkantary, dějišti třídního románu Karin Lednické Šikmý kostel. Také ve stínu těžní věže hlubinné šachty Barbora nebyl obchod, jen pekárna, kde se bochníky sázely do pece dřevěnou lopatou. Než jsem jeden takový donesl domů, obě jeho patky byly bez kůrky.

Epitaf na rodinné hrobce

„Balogovej rozprávanie je do rozmerov knihy rozšíreným náhrobným nápisom, estetizovaným epitafom na rodinnej hrobke,“ soudí již citovaný Radoslav Passia.

Po čtenářském zážitku mohou jeho slova podepsat: Beata Balogová je vypravěčka, až se blíží jednomu z nejdůležitějších představitelů magického realismu - Gabrielu Garcia Márquezovi.

Vyšla kniha 1000 let s ruštinou

V době, kdy již druhý ministr školství ČR ignoruje protest českých učitelů proti omezení výuky ruštiny, vyšla kniha nazvaná 1000 let s ruštinou. Od kdy, proč a jak jsme se my a svět učili rusky.

Autor knihy, původně literární vědec působící řadu let na FF UK a později jako poradce několika pražských primátorů PhDr. Michail Odarčenko, CSc. (1955), mapuje vývoj učení se ruštině v Čechách a ve světě od středověku až po současnost.

Vztahy světa a Ruska se datují od středověku. Více než tisíc let jsou diplomacie, válčení, politika, obchod i obyčejné lidské vazby doprovázeny jazykovou komunikací, učením se jazyka, a tím i soustavným poznáváním a vzájemným obohacováním. Na červenou nit historie „učení se ruštině“ jsou navázány dějinné události a lidské příběhy, které vyvolaly potřebu učít se tento jazyk a čerpat z něj. Od byzantských učenců, prvních Přemyslovců, českých stop v ruském písemnictví a ruských v tom našem, přes první arménské, francouzské či anglické slovníky a gramatiky ruštiny, od českého obrození hojně čerpajícího z ruštiny, přes legionářskou anabázi a socialistickou výstavbu až po současnou rusistiku, v níž do nedávna ta česká patřila ke špičce. Od milénia k miléniu probíhalo učení se ruštině v sinusoidách – od nadšeného přijímání po ignoraci a zatracování.

Knihu, která propojuje lingvistický pohled s historickými událostmi, lidskými příběhy se vztahem k ruštině vydalo letos pražské nakladatelství Novela Bohemica. Prezentace se uskutečnila 22. ledna v hudebním sále Restaurace U Balbínů v Jungmannově ulici.

Kniha je k dostání ve všech předních knihkupectvích.

(red)

Kýho výra

Obrazová zpravodajství zaznamenala fotografie dělníků, kteří v Havlíčkových sadech v Teplicích bourají pomník holdu Sovětské armádě za osvobození tohoto lázeňského města od německé okupace. Podle primátora Jiřího Štábla (ANO) „nejde o snahu přepisovat dějiny, ale jde o to přistupovat k historii pravdivě, citlivě a v celé její šíři.“

Které pomníky by primátor s tak prostým zdůvodněním mohl ještě zlikvidovat?

Protože v Teplicích nasadili těžkou techniku, vybereme ty větší. Ve Volgogradě stojí ikonická socha Matka Vlast jako alegorie vlasti volající své syny do boje s nepřítelem v nejkrvavějším střetnutí světové historie, Stalingradské bitvě. Socha ční do výšky 88 m, postava matky je vysoká 55 m a meč v ruce ženy je dlouhý 33 metry. Autor dosud nejvyšší ženské sochy ve světovém sochařství nebyl Rus. Jevgenij Vučetič měl po otci srbský původ, jeho matka měla francouzské kořeny.

Vučetič rovněž vytvořil Matku Vlast pro Kyjev, kterou současný ukrajinský režim sice zachoval, ale upravil k obrazu svému.

Největším vojenským památníkem druhé světové války mimo území bývalého Sovětského svazu je 12 metrů vysoká socha sovětského vojáka v Berlíně-Treptowě. Voják drží na levé ruce německou holčičku, v druhé třímá meč.

Pomník hrdinů Rudé armády (německy Heldendenkmal der Roten Armee) stojí na Schwarzenberském náměstí ve Vídni, vztyčen byl už v roce 1945 k připomenutí 17 000 sovětských vojáků padlých při osvobozování města. Dominantou je 12 metrů vysoká socha rudoarmějce, tedy stejně vysoká jako v Berlíně.

Nebo primátor Teplic s vlastní „citlivostí a v celé její šíři“ pošle bourací kladiva před budovu OSN v New Yorku, aby tam sešrotovaly na výsost aktuální skulpturu od již jmenovaného Vučetiče „Překovejme meče v pluh“?

(ivo)